

Starozgodovinski pomenki.

Krakov in Šiška.

Razložil Davorin Terstenjak.

V Rigveda-tu ¹⁾, naj staršem indiškem slovstvenem spominku se omenja božanstvo Rudra, in Maruti, božanstva vetrov, se velijo njegovi sinovi ²⁾. Lassen ³⁾, Roth ⁴⁾, Weber ⁵⁾ naj izverstniši poznatelji staroindiškega basno- in starinoslovja imajo Rudra-ta za božanstvo bór, očeta vetrov, in izpeljujejo ime iz glagola rud, heulen, schallen, weinen, ruski: rydati, staročeski: ryd, singultus suspiriis viscerum pulsus. Dr. A. Weber ⁶⁾ piše od njega važne besede: „Die ungezügelte Wuth des Sturmes, sein Sausen und Brausen, sein Aufwühlen des Himmels und der Erde musste in den hohen Bergesthälern (v Kašmiru?), in welchen wir uns die arischen Inden in jener alten Zeit zu denken haben, auf diese einen gewaltigen, vernichtenden Eindruck machen, und es war also natürlich, dass sie mit der Idee des Sturmgottes alles Schreckliche und Grausige verbanden und ihn als den Herrn und Urheber jeglichen Unheils ansahen; unzählbar waren ja diese luftigen Heerschaaren, schwarz, nur durchleuchtet von den zuckenden Strahlen des Blitzes, Grauen und Entsetzen überall verbreitend“ itd. Zavaljo svoje izrovajoče lastnosti se je tedaj Rudra tudi velel Varâha = Verkombog, der glänzende Eber des Himmels po Lassenovi prestavi, dalje Kšajavîra = Ludomor, Menschentödter.

Veli še se Kapardin, der Flechtentragende, in ostroumni dr. Roth ⁷⁾ pravi, da Kapardin poznamlja: „die im Knäal gebalten dunklen Wolken“.

V poznejših indiških spisih, kakor v Mahabharata-tu je Rudra postalo priime Shiva-tovo, kateri se veli tudi Girisha, Herr der Berge, Parvat, der Felsenspitzen-Beherrscher, der Berggeborene od glagola par, vorrücken, zato parvatas, parvan, Vorsprung, Hervorragung, slovenski: pernica = podgorje, pernos, pernavslj = podgoršek. V severno-slovenski mitologiji se vjema z imenom Parvat, Parvati, ime Pereslav, Pereslava, po metatezi Preslav ⁸⁾. Pere ⁹⁾ je samo ruskemu jeziku lastna prostesis — primeri: grad, gród in gorod.

Veli se tudi Kâlangara, Felsenbewohner, od kâla, Fels, slovenski kal, litvanski kalnas, in temu priimenu odgovarja slov. Karant, Karat ¹⁰⁾.

Da se je njegova lastnost — vihrenje in rovanje bore — očevidno izrazovala, so Shiva-Rudra-ta obrazovali z obilimi, divje-visečimi lasmi, in dobil je po tem novo priime: Durdžati, eine grosse Last von Haaren tragend, dalje Gatâdhara, Träger des Haarzopfes ¹¹⁾.

Sanskritska beseda kapardin se najde v slovenski: koperda, koperded = baba ali ded s koštrovimi lasmi, dalje v ruski: čuprina, čuprun, litvanski: čuprina, Schopf, vordere Kopfhaare, latinski: ca-

¹⁾ Rigvêda II., 64, 2. 85, 1. 114, 6.

²⁾ V pesmi: „O Igorovem polku“ se vetri velijo vnuki Stribožij, Striboga = Štirboga, kar je tudi priime Šiva-ta. Šiva ima tudi priime Sarvavarna = Vsevolod, Vsevlad znano ime v pesmi „o Igorovem polku“.

³⁾ Lassen „Indische Alterthumskunde“ I., 763.

⁴⁾ Roth „Zur Geschichte der Religionen“ v. E. Zellerovih: „Theologische Jahrbücher“ 1846. V., stran 360.

⁵⁾ Dr. A. Weber „Indische Studien“ II. B. I. Heft str. 19.

⁶⁾ Ravno tû str. 20.

⁷⁾ Roth na omenjenem mestu.

⁸⁾ Imena Pereslav, Preslav so zgodovini starih Slovanov dobro znane. Nahajajo se na kmetih in mestih, glej Šafaříkove „Slovansk. Starozitnosti“ na dotičnih mestih.

⁹⁾ Zato perestol = prestol, der Thron, po pravem „ein hervorragender Thronsessel“.

¹⁰⁾ Karat, znano ime koroškega vojvoda. Iz Karant je Karantsko, a = o, Karantsko, ts = š, koronsko, ali pa pa Karat = Karatsko — koroško, felsiges Land.

¹¹⁾ Glej: Lassen „Indische Alterthumskunde“ I. 782, kjer Lassen pravi, da je Šiva to priime dobil zavaljo svojega spokornega življenja, kar pa je krivo tolmačenje poznejših indiških basnoslovcov, kateri so prvi pomen pozabili.

prona e. Šiva-ta z lasnimi kitami (Haarflechten) še sicer nisem našel na rimsko-slovenskih kamnih ali Šivo trikrat in sicer na kamnu, kateri je vzdian v severno stran turnske stene v Žavcu ¹⁾ blizu Cela, dalje v Ptuj ²⁾ in na rogaškem kamnu ³⁾, na katerem je Šiva viditi, kako otroka razseka. (Konec sledí.)

Za poduk in kratek čas.

Hafedove sanje ali narobe svet.

(Konec.)

Ko se tedaj upotita in koračita po novem svetu naprej, jame Hafed opazovati, da je vse nekako čudno in da ni ena reč drugi podobna. Nekaj trave je bilo zelene, nekaj suhe, nekaj rudeče, nekaj bele, nekaj je je rastlo, da so bile korenine gori obrnjene; vse verste so bile križem zmešane; in v obče je bilo to kaj mučno gledati.

Stopita v saden vert; tû je bilo naključje še le prav domá. Na krasni jablani ni vidil Hafed nikakega sadja, le debele kumare. Šibko breskino drevó so buče, ki so na njem rastle, skoro polomile. Vodnik je pravil Hafedu, da ni nikake gotovosti pri teh drevesih; in nikdar nikdo ne vé, kakošno sadje bode na njih sozorelo. Drevó, ki je letos kumare rodilo, zna drugo leto krompir zoriti.

Kmaló srečata nekega človeka „naključja“. Kar se je Hafedu na njem čudno zdelo, bilo je to, da je imel eno nogo daljšo od druge; na eni ni bilo kolena, na drugi gležna ne; ušesa je imel na ramah, in krog glave je gostotkano, černo obvezo nosil. Z rokami krog sebe tavaje je počasi naprej lezel, in Hafed ga pri tej priložnosti vpraša, kedaj da je ob svoje oči prišel. „Jez še nikdar vidil nisem“ — zaverne človek — „zakaj, ko sem bil rojen, se je primerilo, da ste se puncici mojih oces namesto na vzunaj na vznotraj zboknile; kolikorkrat pa na to znotrajno stran, ki je pri meni na vzunaj obrnjena, svitloba pritisne, tedaj me vselej neznano zaskli, in zategavoljo obvezo nosim“.

Oberneta se drugam in prideta na dvorišče, kjer nekaj živali „naključja“ zagledata. Ena ima le tri noge; druga glavo na zadnjem koncu telesa; ta je z volno pokrita, da v neznani vročini komaj diha; druga sopet je na pol konja in na pol vola. Za neko kravo je namesto teleta mlad veljblodek skakljaj ter jo mater menil. Vidila sta tukaj mlade slone z ovčjim kosmovjem; konje z levovimi parklji, in gosí, ki so s konjskimi kopiti po dvorišču pokotala. Vse to je bilo stvaritev naključja.

Ravnajočima se na odhod pride ravno neki gospodar naproti, ter jima začne hvaliti in razkazovati svoje zaklade. „Vendar pa ne mislite“ — reče slednjič k Hafedu — „da sem presrečen mož, imaje toliko in tako popolnoma živali. Ah! celó tukaj, na tem srečnem in popolnoma svetu je sitnosti in težav dovolj. Ona lepa krava le večidel namesto mleka mlačno vodo molze; in njeno tele, ubogo revšče, že mora prvi teden poginiti. Nekaj jih ima na videz dobre oči, al vsled nekake notrajne hibe so docela slepe. Nekaj jih ne more na svitlem živeti, in le malo jih je, da kaj slišijo. Le od dveh ne morem reči, da bi isto pičo jéle, in prava težava je, oskerbljevati jih.“

Ko se tako pomenkvajo, jih na hip polnočna tmina obdá. Sonce je zginilo, in Hafed za nekaj časa še svojega vodnika ni mogel viditi. „Kaj je to?“ vpraša. „O! nič posebnega“ — odgovorí vodnik. „Sonce je ravno zašlo. Tukaj nima rednega časa za sijati, izide in zaide, kakor se ravno nameri. Včasih se posloví na mesce, včasih na tedne, včasih tudi le za malo trenutkov, kakor se ravno nameri.“

¹⁾ Posnema te podobe je v moji zbirki. Ime Žavc je najberže od žalo, Ufer, žalc (žavc), Uferort, ker je tik Žavca tekla Savina. Izpeljava o Sachsen — Sasov je basen, kakor Friesach od Friesen.

²⁾ Posnema je v moji zbirki.

³⁾ Kamen je zdaj v Gradcu v Johaneu; glej podobo pri Muharji „Gesch. der Steierm.“ Tafel X. fig. XX. 2. Pis.

Vse druge, tū ne imenovane obertnije in rokodelstva so svobodne, to je: za take ni treba posebne dovolitve, ampak dosti je, da človek le gosposki napové, da bo to ali uno rokodelstvo ali obertnijo začel, in kje. Če ni zoper to rokodelstvo ali obertnijo samo po sebi, ali zoper človeka, ki jo začeti hoče, in zoper kraj, kjer jo misli začeti, nobenega postavnega zadržka, mu podpiše gosposka napovedko ali napovedni list (Meldschein), to je, s pismom mu poterdi, da je res napovedal svoje rokodelstvo. Koj po prejeti napovedki ima obertnik ali rokodelec pravico začeti svojo obertnijo ali rokodelstvo. Po postavi se pa k nastopu svobodne obertnije ali svobodnega rokodelstva, naj je kupčijstvo, fabrika ali rokodelstvo, mora vsak pripustiti, kateri ima po obstoječih postavah pravico s svojim premoženjem samostojno gospodariti in kateri ima v našem cesarstvu stanovitno stanovanje.

En človek zamore ob enem več obertnij ali rokodelstev imeti, in ni treba, da bi zatega voljo mogel v soseskino (občinsko) zavezo vzeti. Tudi človek iz tuje dežele, ki ni v našem cesarstvu, ako ob času svojega obertnijstva ali rokodelstva stanuje v našem cesarstvu kjer koli, vživa enake pravice kakor domačinec, ako je le iz takošne države, kjer tudi naši ljudje enake pravice vživajo kakor uni pri nas. Ženske imajo enake pravice kakor možki, ako le znajo tisto obertnijo ali rokodelstvo, katero mislijo začeti.

Na koncu tega oddelka pa ministerstvo pravi, da bi ono utegnulo še ktere v ti postavi za svobodne obertnije izgovorjene obertnije iz te vrste izbrisati in jih med dopustljive postaviti, ako bi skušnje učile, da je več policijskih zadržkov zoper nje.

Cehi (Zünfte) in zbori (Gremien) po dozdanji napravi nimajo vprihodnje nobene veljave več, in če se po gosposkinem dovoljenji vsled nove osnove ustanovijo, veljajo le za prostovoljne društva. Pomočnikom (kselom) je dovoljeno tudi vprihodnje za nasprotno podporo stopiti v zavezo in napraviti podporno dnarnico samim sebi.

Obertniki in rokodelci smejo svoje blago kamor koli na prodaj pošiljati in ga izdelovati, kjer hočejo; le če imajo tudi zunaj svoje soseske kako delavnišnico ali štacuno, morajo za to drug napovedni list od gosposke dobiti. Le pri tistih obertnijah ali rokodelstvih ne more to biti, ki so dopušene le za kak poseben kraj.

Od rokodelskih in obertnijskih učencov (Lehrling) in pomočnikov (Gehilfen, Gesellen) pravi osnova te postave tole: „Kako dolgo naj se ima učenec učiti, je reč prostovoljnega dogovora. Če ni posebnega dogovora, velja za obojno stran odpoved za 6 tednov“.

12. oddelk te postave razlaga prestoppek iz stare postave v to novo, in pravi: „Po dosedanjih postavah veljavno-obstoječe obertnijske ali rokodelske pravice obderže v vsem svojem pričujočem obsežku svojo moč. Če dobí pa kakošna obertnija ali kakošno rokodelstvo po ti novi postavi kako večjo pravico, kakor jo je dosihmal imela, se samo po sebi razume, da stopi tak obertnik ali rokodelec v to večjo pravico“.

To so imenitniše določila nove postave, ktera gré sedaj od ust do ust obertnikov in rokodelcov, ker res globoko sega v bitstvo obertnijskega in rokodelskega stanú. Ponavljamo pa še enkrat, da to je še le osnova postave, ne pa že veljavna postava, ker do 15. prihodnjega mesca imajo še le kupčijske in obertnijske zbornice posamnih dežel svoje misli o nji c. k. ministerstvu razodeti. Ker pa ministerstvu ni nič neznanega, kar bi utegnila ta ali una zbornica zoper to reči, zna biti, da se bojo tam pa tam kakošne malenkosti premenile, poglavitne pravila pa bojo gotovo obveljale, ker so terjatvam sedanjosti ravno tako primerjene, kakor so dosedanje ostrojene bile po potrebah srednjega véka, ki je že deleč deleč za nami.

Starozgodovinski pomenki.

Krakov in Šiška.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Tudi Indi so si Živo tako mislili, imenovavši jo Káli = Černa, Mora, Mura. Zato jo nahajamo v ruski mitologiji pod imenom: Kikimora, Kika, Kikuška, od Kika v slovenskem jeziku der Zopf, v slovaškem pa „wysoki wlasmi propletény čepce“. Kykoša, kykuška, zlobna rozvlasatela žena. V rusinskem pomenu kykoša dolgolaso kozo¹⁾. (Glej Kolar „Slava Bohyne“ stran 294—295).

Iz kika je postala pomanjšavna oblika kička, po omešanem glasniku k v č pa Čička, in č v š Šiška, zato slovenski na Štirnem: šiška, prešič z dolgimi šetinami, ein langborstiges Schwein, in tudi šiška, vol z dolgo dlako, ein langhaariger Ochs. Ime predmestja ljubljanskega je toraj mitologiškega početka po bogu Šiva tu ali božici Šivi s priimenom Kapardin, Gatâ dhara, Kika, Kikuška, Kička, Čička, Šiška, der Flechten-tragende, der Träger des Haarzopfes.

Šiva pa se je tudi velel Dhurdžati, eine grosse Last von Haaren tragend, in kot takošnega ga nahajamo na celjskem kamnu²⁾, ženo njegovo pa na nekem siseškem kamnu. Kdor ima dosti las, mu povsod v moji okolici pravijo (v lutomerski-šavniški), da je karkavec, kerkavec, in obilnim lasom: karke, kerke. V českem jeziku imajo krakovat, buschicht, metatiški iz karkovat, beschopft. Tako je tudi ime predmestja ljubljanskega Krakov dobilo ime po častji Kraka³⁾ = Šiva Dhurdžati. Ker Šiva je po svoji črni strani tudi božanstvo pekla in se očituje s sánom, sénom — drakom⁴⁾, nam je to nov dokaz, da gerb ljubljanskega mesta je mitologiškega izvira.

Šiva pa se tudi velí Bhava = Baba in Bhavany — Baba, zato v severno-slovanskem basnoslovju nahajamo belo ali dobro, in černo ali hudo stran — Zlato in Ježibabo. Ježibaba po etimologiji pomeni hirsuta Baba od korenike ag, zusammendrücken, zuspitzen, zato agran, Spitze, nemški: Egge, Igel, slov. eg z digam. jeg, g = ž, jež, toraj jež, žival s špičasto kožo. Primeri: „lasi se mu ježijo“, ježica, stachliche Schale. Ježica se tedaj enači z indiško Šivo-Bhavany-o s priimenom Kali, od ktere smo čuli, da ima „hirsutos capillos“. Bhavany-Kali pa je božica pekla; zato v slovaški ljudski povesti se velí: „Jaz sem Ježibaba,

¹⁾ „Kikimora“ — pravi Dobrovsky (Slavin 409.) — „stellen sich die Russen als fürchterliches Gespenst vor“. Bandkie (str. 109) piše, da „Kikimora davi in morí“; Tkany (I. 160), da je „ein schreckliches Nachtgespenst weiblicher Gattung, das seine Kinder, bösaartige Gespenster, über die schlafenden Menschen schickt, um sie mit schweren Träumen zu ängstigen“; — primeri, kar Paulin od Šive s priimenom s Kali = Černa božica, Mora, Mura piše: „Oculos habet hiantes et terribiles, faciem nigram ut carbo, dentes longos et prostantes, capillos instar caudae pavonis horridos, arrectos et serpentibus multis amictos“. (Paulin systema Brahm. str. 99.)

²⁾ Glej Gabriel Seidl „Beiträge zu einem Namensverz. der röm. Procurator“. Tafel II. fig. 4, a.

³⁾ Da je oblika Krak stareja, kakor Krok, terdi Šafařík. Kadlubekova izpeljava imena Krak iz kerke, Rabe, ni resnična. Tudi jaz sem v članku „o božanstvu Skanda“ ime Krak krivo izpeljeval in rekel, da Krok pomeni korak, in da je Krok = Skanda, kar tukaj popravim. Pri Rusih se je Krak velel Kašcej (Tkany I. 158.) od koščel, koštrav, košmidrast, košmider, einer, der zerraupte Haare hat, toraj ne od kost, Bein, kakor so nekteri terdili.

⁴⁾ Gori smo čuli, da je na rogaškem kamnu Šiva Gatadhara — Kikuška — Šiška viditi razsekajoča dete, kakor se je tudi indiška Šiva predstavljala, od ktere Paulin piše — „ex his attribus videbis Šivam modo securi aut gladio infantes dissicantem“ (System Brahm. 88). Znamenito je, da na drugem rogaškem kamnu je tudi sán, sén, drak, Šivini simbol najti. (glej Muhar na omenjeni tabli.)

ti češ iti do pekla“ in da na herbtu draka se v pekel nesrečnež pelja. (Glej Kolar „Zpiewanky“ I. 12.) Paulin piše od Šive Bhavany-Kali, da ima „dentes aprinos“, drugi, da „drohend hervorstehende Zähne“. Takošne ima tudi severno-slovanska Ježibaba⁵⁾. Po teh zobéh je gotovo dobila špičasta peč poleg Bleda na Gorenskem svoje ime „Babji zob“.

Krak, od kterega Kadlubak piše, da je draka ubil, Ježibaba, Kikimora, Kikuška — Šiška so zveste primere indiških božanstev Šiva, Kopardin, Dhurdžati, Gatádhâra, Bhavany-Kali. Rudra pa se vjema po pomenu s polabsko-slovanskem Rydogostu, kteri se dobro razločiti ima od Rade-Radogosta. Stari Ljubljančani so po takem bili posebni častitelji Šivata in Šive.

Povest domača — zraven pa tudi kosček prošnje.

Ko sem v Gorici v šolo hodil, mi je nekega dné, ko sem blizu Panovica (gojzda) ovce pasti gledal, nekdo pravil, da pri sv. Križu blizu Ajdovščine je tudi nekdej mali pastir ovce pasel, ki pa je pozneje velik in pa slaven gospod bil. Zgodilo se je bilo to tako-le:

Neki kapucin iz šentkriškega samostana vidi pastirja ovce pasti in ga vpraša: je li nima bukvic, da bi kaj bral, namesto da le postopa za drobnico brez vsega dela? Pastir mu odgovori, da je sin ubogih staršev, da ne zna brati, da bi pa se rad kaj učil, ako bi mu bila priložnost.

Ljudomili kapucin se ga usmili in ga uči brati in pisati, in ker je spoznal, da fantiček je dobre glave, pripomore, da ga stariši pošljejo v šolo v Gorico. Tù ga priporoči kapucinom samostana goriškega, da so dajali mlademu učencu kosilo.

Ko nekdanji pastir odraste, uči druge mlajše učence, sinove premožniših starišev in s tem si prisluži, česar je potreboval. Tako doverši osmo šolo.

Kapucini in njegovi stariši so mislili, da so izredili desetošolca, — al vižga! osmošolec jo pobegne v Ljubljano in gre — ne v semenišče, ampak v kosarno. Jokali so se stariši, zabavljali so mu znanci, nevoljni so bili kapucini — al kmali ni bilo od osmošolca ne duha ne sluha.

Preteče mnogo let. Na nekdanjega ovčarja-osmošolca nobeden več ne misli, le mati njegova moli za-nj, in verlemu očetu kapucinu vselej solza v očéh zaigra, kadar vidi mater brez sina.

Nekega dné pride v šentkriški samostan neznan gospod, oblečen kakor eden vikših oficirjev, sukno je imel ošpano z zlatimi ošivi, na persih so se lesketale svetinje in križici. Vse se mu uklanja, on pa jih prijazno pozdravlja in poprašuje po starem očetu kapucinu. „Ravno zdaj bojo maševali — mu odgovori cerkovnik — lejte tam pod križem klečé“. Na to se sivi starček pripravi iti pred oltar, — neznan gospod vzame mašne bukve in reče cerkovniku, da on bo služil gospodu pri maši; zaklenka in pelje starega kapucina pred oltar. — Vse se čudi viditi tacega ministranta, tako, da le malokdo moli; vsak bi bil rad vedil, kaj nek to pomeni.

Po opravljeni sv. maši reče stari kapucin neznanemu gospodu: „Kdorkoli ste, lepo Vas zahvaljujem, da ste mi tako lepo stregli pri sv. opravilu in skazali moji starosti tako čast; sem tudi za Vas molil pri sv. maši; zdaj pa pojte z mano zajterkovat“. — „Prav rad, moj ljubi (ga objame in poljubi), moj predragi gospod, moj duhovni oče! pa poprej še dovolite mi, da Vam še roko poljubim z ravno tisto serčnostjo in hvaležnostjo, kakor sem to večkrat storil v svojih otročjih letih“.

„Ne vém, gospod, kaj mislite s tem reči?“

„Jez pa, jez pa — odgovori vés ginjen vikši oficir — ali se več ne spomnite nekdanjega malega razterganega

ovčarja, kterega ste brati učili in za kterega ste po očetovsko skerbeli do osme šole, dokler se ni zmuznil v Ljubljano v kosarno — pa pojte zdaj k zajterku; tam vam bom kaj več, vse povedal“. —

Komu je o tem kaj več znanega? Se je to zgodilo v ipavski dolini ali kje? Kdo je bil ta gospod? Kdor kaj vé, naj nam pové; saj je čertica gotovo iz življenjopisja kakošnega slavnega domorodca. Kar sem jez tù zapisal, mi je povedal neki star Furlán (Jožef Rivolti) in mi je rekel, da vse to se je zares zgodilo in da še živí rodovina ovčarjeve hiše.

Kuk.

Ozir po svetu.

Plemenitaži v Moldavi in Valahii.

Podonavski knežii Moldava in Valahija bote dale vprihodnje še veliko od sebe govoriti. Sedanja turško-rusovska vojska je omajala politične razmere teh deržavic tako, da bo tudi treba prenaredb o nju vladarstvu, ki pa ne bojo lahke zato, ker bo teško mnogo glav pod en klobuk spraviti. Sedanja notrajna ustava teh dežel bolj natančno poznati, podamo iz „Bukovine“ sledeče verstice svojim bravcem:

Plemenitstvo v Moldavi in Valahii je vse drugač kot v družih deržavah; zlo je podobno tistemu starega poljskega kraljestva; njegove pravice in predpravice so skoraj ravno take. Kakor Poljak ni poznal, ravno tako tudi Moldavec in Valah ne pozna razne stopnje dedišnega plemenitstva; pri Poljaki so bile besede „konjik, vojšak in plemenitnik“ enake pomembe, in sploh so za nje rabili besedo „Ziemiannim“, tudi Moldavci in Valahi imajo zato splošno besedo „Boljar“. Mieszkovski je v svoji knjigi „Polonus jure politus“ takole poljske plemenitnike popisal, kar je tudi od moldavskih in valaških veljalo: „Poljski plemenitniki so voljivci kraljev, očetje visocega svetovavstva, dajavci postav, oskerbniki sodništva, moč brambovcov, kinč mirú, škit svobode; za tega voljo so jim zavidljivi njih sosedje; neomikane ljudstva tega ne razumé, in pred njim trepetajo sovražniki. O če bi Poljaki svoje pravice braneč jih nikdar ne bili krivo rabili!“

V Moldavi in Valahii se ne pozná dedišno plemenitstvo. Sin boljara ni za tega volja boljar, tukaj je le zaslužno plemenitstvo. V službah pri vladarji in pri visocih uradih se plemenitstvo dobiva.

Ne dá se prav za prav povedati, kdaj in kako je bila v teh deželah aristokracija osnovana. Gotovo je pa to, da ne izvira iz sile, iz podverženja nemočnih pod orožje premagavca, temuč iz pravih zaslug za deržavo in domovino, in kolikor večje in slavnije so bile te, tolikanj večjo stopnjo je tudi vsak dosegel. To je tako dolgo terpeló, dokler ni turški car teh knežij gerškim knezom po imenu fanariotom tako rekoč v najem dal. Ti brezvestni knezi pa, ki so tako ravnali, kakor da bi bile te dežele njih blago, so kar iz vsega svoj dobiček imeti hotli, in čast boljarjev so kakor blago prodajali. Tako so bogatini jeli to čast si z dnarjem prikupovati, da bi potem visoke službe dobili, so podložne derli, in za svoje potroške nobene škode imeli. Ves narod se je tako popačil in shujšal. Z boljarstvom se je zadobila pravica vse brezpostavno in krivično brez kazni delati, in proti zatiranju ni bilo druge brambe kakor boljarstvo. Vsak, ki je le kaj žvenka imel, ni zamudil si to potrebno reč pri gerških knezih kupiti. Mogočni boljarji so za svoje služabnike boljarstvo kupovali; tako je bila tem pot k nar vikšim službam odperta, in nar hujši zatiravci svojega naroda so bili. Novi boljarji so bili od svojih starih gospodov zmiraj varovani, v vsih krivicah so jih podpirali, in učenci so kmali hujši bili od svojih učencov. Le za boljarje so bili posestvo, bogastvo in vsi deržavni uradi. Njim nasproti pa so bili neposestniki, — vse ljudstvo, brez zemljiš v beraštvu in nevednosti.

Dva kneza zaporedoma, oba iz rumunskega naroda,

⁵⁾ Ali ni Ježca blizo Ljubljane sinonimno poznamljanje Krakova in Šiške? Pis.